

Огледи из књижевности и уметности
од Ђорђа Поповића

~~КРЪЖЕВНИ ПРЕГЛЕД~~
~~ОГЛЕДИ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ, ОД БОГДА ЈА ГО-
ПОВИЋА. — 2 СВЕСКЕ, ИЗДАЊЕ РЕЦЕ КОНА~~

Ако ћемо искрено признати шта смо најживље осећали ~~из времена~~ читану ~~двеју~~ свесака Г. Поповићевих огледа; ~~треба~~ да је то била потреба постављати атору ~~неко~~ низ разноврсних питања. Осећали смо жељу за остајањем у његовим мотивима, и за варијацијом тих мотива. У тим мотивима ~~чеснuto~~ је невероватно много разноврсних истукстава, разноврсног естетичког искуства поготово, и отуда ~~неко~~ потреба не измити ~~скоро~~ из тих мотива, тражити да се распредају и транспонују даље и даље. У сваком огледу Г. Поповића леже изврсне вредности, лежи живо и трансмутабилно. ~~Они~~ утврђени наслови и довршена расправљања чинили су нам се привидни. Нада нам на ум један мален дечко у руској цркви у Паризу који је тумачио другом малом дечку красну модерну фреску ходана Христова по таласима, и рекао: га се вода само одгоре затегла и стала, а одоле све иде и тече. Тако се кроз лектиру Г. Поповићевих огледа једнако мисли и на оно одоле што иде и тече. Оглед *Француска жена XVIII века*, на пример, далеко је од тога да расправља само о ономе што је дало име есеју. То је једна инспирирана варијација о добру и злу у животу; то је једна ~~инспирирана~~ илустрација дубоког историјског начела: да се за све плаћа. Тај љупко и отмено компоновани есеј — која ~~из~~ гледа да је само зато урађен да испуни доколицу лама које се међутим лепезају и дају забављати — тај есеј одјекује ~~у~~ онај велики простор где закони историје цензуришу ~~и~~ што је било, и што се пише о оном што је било. ~~Неко~~ со међутим лепеза и скруче, а неко слуша надимање и сплашњавање снага и чеша тресак изједначења. ~~Неко~~ осветљени и шумни брод — Г. Поповићев симбол за пусти и раскошни XVIII век који је пловио над понором — пропада у амбис и угаси се одједаред, као свећа, неко је часом престао лепезати се, а неко је почео даље да чита чудне формуле у које се распреди и тај салонски век и тај салонски оглед.

Али ако обични читалац Г. Поповићевих текстова има само велику жељу да поставља питања, онај читалац коме је дужност дати реферат о своме читању има још и велику не-прилику пред множином свега онога што би могло бити постављено.

~~T~~ Виштамо отпред и ослушавајмо

љено као предмет посматрања + метод анализе, естетичка начела, појам и мерило вредности, укус, стил, језик; — резултати испитивања око појединих уметника или појава у свету уметности; разна споредно дотакнута али у занимљиве обрасце сведена питања опште друштвеног значаја; — најзад, многоструки вид личности самог аутора, који је ~~кво на оним добним холандским сликама, оличично осветљен и сам оном светлошћу којом~~ се спушташе да другима нешто озетиши, и који је ту, с једне стране, као учитељ, критичар, ерудит и инспирисани књижевник, и с друге стране, као лице са огромним естетичким ентузијазмом, као човек коме је лепо вокација. Његов мали оглед о сликару Тер Борху, то је просто искапљена чаша радости у славу лепоте и савршенства. Задржати се на свему томе, значило би колективан рад више читалаца. Нама остаје да у форми чисто личног одзыва забележимо понеки утисак специјалне природе, и вратимо се више пута на утисак од главне одлике Г. Поповићевих књига. ~~Како се нама чини то главно?~~ не лежи у стручности и методи аутора, него лежи у јакој сугестивној моћи његовог ентузијазма и оптимизма због лепог и савршеног у свету, лежи у моћи његове ~~сугестивне~~ радости што човек може да створи лепо и савршено. Та моћ разведравања духа, ~~чланочева~~, то је битна, естетичка и морална вредност тих књига. Резултати суда се једнако сливају са резултатима сензитивности, и читаоцу је топло од уметности. Наравно, сваки резултат Г. Поповићев држи се на строго мереној равнотежи између разума и осећајности; али Г. Поповић и меру воли с мером, и велико је задовољство читати га у тренутцима кад се понесе за оним дефинитивним у свету генијалности чему се мера и разум само накнадно и формално додају. Кроз његове огледе, зато, и ако су они увек критички и аналитички, и ако у њима долазе и строга правила, и негативна пресуђивања, и хладно мудре апофтерме, кроз те огледе иде увек тон одушевљења што је уметност свет чуда, и што је осећање уметности уметност. Снага генија и снага културе могу све, и по правилу, и ван правила. Уметност је Салома Ђота и Луинија, која игра ногама; и Салома из Флоберове приче; и она са гимпана катедрале у Руану, која игра рукама.

Један од најтрајнијих утисака који нам је оставио аутор огледа о којима је реч, јесте мир тога човека међу вредностима. Мир међу вредностима, ~~можда не се некоме учинити нејасно;~~ али ~~уверени смо да~~ ~~многима неће бити непознато што кажемо.~~ Суштина и тајна искве вредности, — мислимо овде пре свега на велике вредности, — убаци се у човека као неки *corpus alienum*; постаје страх, мука, и питање или или, или чије треба расорбовати, додати је себи, ико се сме тако речи, или не постати проблем и болест. Те вредности, некад личност некад предмет, ~~заштита~~ и постају проблеми, за цео дух, за карактер, морал, религију и филозофију човекову. Отуд немир, трепет, врста од-

*У тој светлоти чије узбуђајући израз није озима; али си
и убеди да то се ставе док гласишти да до званији:
дорогоснот вредностима у светим службама, и да буде међу
вредностима. Вредностима се узбуђују у човека као проблеми,*

~~који вредност има да најдесе и да се~~ бранбеног ~~и~~ убојног нашег става према ~~специјалнијим~~ величинама. Ради се о томе да једно другом човек и вредност уједи не- како у функцију, иначе живот постане дисхармоничан, зависан, притиснут. Чини нам се понекад да своје биће, своју егзистенцију, само своје име не разумемо ~~да~~ док се не смиримо ~~и~~ ~~којој вредности~~. Пред уметничким вредностима тај је немир најсложенији и најдуготрајнији. Што ни у којој исповедаоници и ни на којем испиту нисмо казали, то чупа из нас ~~да~~ велика уметничка вредност. Уђи у хармонију и функцију ~~и~~ вредности, то је престворити се ~~тако је~~ ~~врло сложеним начином и поузданим~~ ~~сам~~ ~~своју~~ ~~суштину~~ ~~унапредити~~. Ко је то покушао радити, тај разуме од чега је потекла наша импресија и наше задовољство, посматрајуши велики мир Г. Поповића међу вредностима, мирну хармонију његову са множином најтежих загонетака. Тај мир јамчи за низ врло сложених његових доживљаја у додиру са уметничким вредностима. Тај мир сведочи да је човеку дато да нађе геометријско место вредностима, и да их сазна битно. Тај мир је уједно врста сете што је тако тешко другима саопштити како се до тог мира дошло, што за разумевање уметности човек човеку ~~и~~ мало може помоћи.

Пролази се кроз низ Г. Поповићевих есеја као кроз врсту алегорије о творачкој машти и проналазачком интелекту; јер ~~он~~ не само да приказује и коментује, он прича и симболише. Сваки оглед је по ~~један~~ ~~станица~~ или један акт људског стварања; чудесне scene и радионице где су на делу моћи и немоћи, божји дарови и људски напори од којих се зиње и чело и мозак. Као у прекрасном делу енглеске литературе, у Бунијановом *Поклониковом путу*, пролазимо, редом, кроз Град Разочарења, Кућу Лепоте, Трг Таштине, Пољану Чари, Земљу Блаженства. Видимо успело и неуспело, упознајемо напоре малих, средњих и великих уметника, и малих, средњих и великих посматрача уметности. На неким местима смо сложену природу уметничких ефеката осетили после теоријског разлагања. Други пут је ефект дошао ~~и~~ помоћу сугестије, кроз радост онога који ствар зна, ~~да~~ ~~нам~~ ~~се~~ ~~осетиши~~ ~~нудо~~ кад сликар, вајар или песник, хиљадама пута не промаши ни за длаку, хиљадама пута погађа речју, потезом или ударцем „увек право у „црно““. ПАО нам је ту на ум занимљив ~~једин~~ енглески израз: погодити ударцем између воде и ветра, ~~и~~ ~~тако добро~~ ~~пристаје~~ уз Г. Поповићеву фигуру симболишучи ударац који никоја сила не може однети, који пада да остане и материју оплоди формом.

Све књиге јесу књиге крепког оптимизма, књиге у којима читамо да је свет овај леп, да духовни живот једнако долази до израза у лепим облицима, кроз уметности и филозофију, и кроз све објективне културне појаве. Те су књиге израз пуноће и савршенства живота. Тим оптимизmom одише свака страница, и она на којој је писана негативна критика.

Tвердје Гајев је да, и отек те дните врло отасан, Јанко Чаклар Чаклар је исклучуја са које се нико не врати живат. Литература је у време свих револуција.

Свугде читамо инспирисани напор да се дух човечки изведе из обичности и из пессимизма у који обичност води. Доктору замера разочаровање прогоне ти текста. Кад је врло загушно и тесно око нас, човеку је у власти да се и дисати негде ван Европе. Есеј Г. Поповића дишу тако ван тесног и малог, и ако се између осталог баве и малим и тесним вредностима. Рад око вредности, ма и малих вредности, сам по себи је лек. А из критиком еасени порушених пелина ослободи се понекад елеменат лепе и несвакидашне енергије. Г. Поповић се тако више пута сагиње и диже нам комадић који је заслужио да се замислимо над његовим пореклом и над његовом несуђеном формом. Г. Поповић је рођен критичар, и он са задовољством даје осетити да критика има права над свим што долази у свет мисли. Али је далеко од тога да, као Макс Штирнер, ужива гледајући како „та ајдаја пројдире гимизавчад мисли“. Нико није строжији да цени, и неумољивији да ману назове маном, а канда нико није толико пута, релативно много пута, написао реч савршено.

Има у књигама Г. Поповића сем филозофског и естетичког оптимизма и једна директна човечност. Обе књиге, и ако у основи својој књиге науке и методе, приступачне су апсолутно сваком. Сви предмети и све анализе добиле су лаку и пријатну књижевну обраду. Тај писац, који стаје на страну детерминације и хиерархије духа, и који пише одлучну реч да „свак свагда разуме и воли само оно што му је равно“, пише књиге о највишим начелима лепоте тако да свако може у сваком наји нешто што није знао да му је равно, и тако отиши мало даље од ширке мере себи-расуде. При сваком развијају теме као да се рачунају и са неискусними; и са несталношћу у пажњи недисциплинованих; и са потребама паузама у несавршеним органима нестручних, да везују, да се сећају, и да сарађују са текстом који читају. Аргументација је увек чиста очишћена од баласта, и привлачи престо као врста логичног турнира. Аргументацију у спору Шекспир-Бекон може читати свако, ако се узимају бој докумената, ако бој спонских засведочења и мистификација. И још се сваки час прекида анализа и претраживање, и читалац се одмара на причи, симболу или шали. Разноврсност и течност текста била је велика брига аутора. А треба при том знати да сути просејани текстови, где се одбације добар део рада и низ споредних резултата, врло скучни. Анализе које се са најбољим анализаторским снагама воде дотле докле не бити пријатно читаоцу, а не анализатору, врло су скучне.

Извесне основне црте Г. Поповићевих поступака треба споменути, због што су они практично упутство за поступак онима који ходе да напредују у разумевању уметности. Теза би гласила, од прилике: да човек мора бити врло активан пре него што се мори предати непосредном и пасивном заносу од

уметности. Но јест, чудеснаја и сјајнија, ради извеснога, таја недујубља ради учењава, таја учењава ради онај смешнији чин љубитељске радосте од лепоте и савршеношћа.

Роман се састоји из десетак или љубитељских обједињења, пошто си уређен у ћелију, а да састоји се из стотина и суш, што иде. Рима

уметности. Колико си господар над објектом, толико си уживац у њему. А испитивање и тражење се врши по сложеним пра-
вилама, методом врло спором. *Prima la diligenza che la prestezza*, — сећамо се, уз Г. Поповићев текст, Леонардова учења из *Трактата о сликарству*, који је врста трактата, за свако испитивање и упознање. *Ancor prima* једно не разашаш, не прелази на друго. *E se altro farai, getterai via il tempo,* неодољиво нам је да наставимо цитат, јер су те Леонардове речи тако истоветне са ~~енаким~~ познатим изрекама Г. Поповића којима он има обичај ~~размишљати~~ ~~над~~ губитак у простим ~~сваки~~ ~~дани~~ ~~рани~~, ~~тако~~ ~~свакидашње~~ да никога не вређају и ~~тако~~ искључују сваку наду од двосмислености. Све, и предмет и уметник, има се познати и као појам и као факт. Г. Поповић се увек пита и ко и шта је ствар, и ко и шта је човек. А једно и друго, и *ко* и *шта*, састављено је из низа премеравања квалитета и интенситета. То је оно што Г. Поповић назива „одређивањем степена“. Наравно, теоријски, те су ствари опште познате, и оно што је око њих занимљиво, то је, као увек, ~~као~~ ~~и~~ ~~у~~ ~~највишијој~~ ~~уметности~~, начин како се у даном случају врше. Пре свега, сав најбољи човек и сав најбољи апарат је ту и за мали објект и за велики објект. Да ли је то Молиер, величина светска; да ли је то Хередија, песник који од прве речи није велики песник јер је само описни песник, али коме треба доказати савршену и непогрешиву уметност; да ли је то Змај Јовановић, који није велики песник и није непогрешив уметник, али коме треба ипак доказати његов сасвим респектабилни степен — ништа се не убрзава, ништа се не закида. Ту је ~~неко~~ ~~свој~~ знање, и ~~неко~~ ~~вља~~, и најбоља лампа претраживања. *Пробудије да* ~~ниште~~ ~~су~~ као стакло мисли које цене, и провидан као стакло језик којим се објављује ~~ништа~~ ~~има~~ и ~~ништа~~ нема. Нигде труни лукавства у доказу, нигде жонглерије у комбинацији, ~~ниште~~ ~~дунавитог~~ ~~заокружљавања~~ фразе у ~~ранунању~~. Аналогије, цитати, дар илустрације, хумор, све то долази после, и само као појачање ~~литерарних~~ квалитета текста. Ако резултат негде није могао до краја да се изведе, онда, како је лепо рекао руски критичар Бјелински, „боље оставити празно место на карти Африке него рећи да Нигер извире из облака или из дуге“.

Између оне малочас сноменуте три ствари, знања, воље, и лампе, претраживања, забележићемо јој угијак од посљедње, ~~лево~~. Светлост Г. Поповићеве лампе ми бисмо најрадије обележили Беконовим изразом „суха светлост“, *dry light*. Тај израз, како га ми схватамо у случају Г. Поповића, не значи искључиво лампу мозга, то јест светлост која само осветљује а не боји, не боји ни златом ни еребром; него значи лампу у којој, као

¹ Марљивост пре бранине.

² А ако другачије чини, страшно ћи време.

*T*истоти дах супротноста и субстанције од труни несвод и разд. не подсећају, а ако супротноста чини, ~~труни~~ спротноста си вред, што некада говори нал и Т. Диген при свидетљиштву Које

Киевский проспект 610

у огледалу, види и сам своје снаге онај ко је пошао да помоћу ње нешто уради. То је, зато, светлост која је заједничка уметницима и онима који су позивани да први уоче и знају вредност и величину скривену иза неког естетичког симбола. Тој сувој светлости је, на пример, Г. Поповић дуго ~~излагач~~ оне у метал упанцирење фигуре Хередијине да пронађе да ли тешка одела нису сасвим угушила человека у њима. **У том** истом светлошћу ~~се~~ служио и Хередија сам, чији су конети „сјајни као песме и солидни као научне расправе“. Том се лампом ~~служио~~ **Тиберија** да напише и створи свога Тиберија; и Маколе да у свом есеју о Хастингсу изведе оне бриљантне ставове који се односе на доказе да је непознати писац чуvenих *Јунијаџих Гнесама* био Филип Франсис. **Са том светлошћу** се разабира интелектуали и осећаји хаос у себи и у другоме; помоћу ње се виде празна и слаба места реда **У структуре** помоћу ње се каприси или ~~додатне непримени~~ импулси личности или друштва подводе под научку. Та светлост је критика критике; гарантија да критичар средство неће узети за циљ; гарантија да критика није случајно погодила.

Има једна сетна нота у делу Г. Поповића. Он до душе не говори директно, али говори индиректно о ограничењу, ранговима оних који стају пред уметност. И господар над уметничким делом, и уживаč у њему, може свако бити само толико колико му је мера. Наравно, то је у ствари један ~~универзални~~
~~факт~~, све човек може само према својим силама. Али када највише заболи кад се помисли да ни моћ дивљења није људма једноко дата. Г. Поповић до~~д~~уше спомиње да се може „напутити“ што се не уме; и његови огледи, скроз, јесу добра воља и велика ентузијазм да изразити и показати, али, у суштини, аугор види многе немоћи да се у уметности разуме најбоље и највише. Сећамо се онога патоса дистанце који је био особина Старих Грка, и који стоји непрестано живи. Јесте истинा да се животне појаве у даном случају дешавају у границама једне извесне мере. Сваки човек је одређен волумен. И Шекспир говори, кроз једно своје споредно лице, о човеку у том смислу: да је човек суд у који улази толико и толико, и ни капљица више. А кад је реч о разумевању великих уметничких вредности, искључења су немилостивија но икад, јер је за сам почетак потребна мера која није мала. Проблем немоћи широких слојева да разумеју уметност, додирнут је код Г. Поповића више пута. Додирнут је, мора се признати, пре свега позитивно. У првом, у уводном огледу, у познатом огледу *О власаштву укуса*, имамо читаву педагогију за естетичко развијање човека, и имамо, тако да кажемо, филозофију о томе да је укус урођен или стечен; сам по себи врста талента у човеку да разуме лепо и не живи без лепог. Али додирује се тај проблем и са скептом. „Често оно што је највише у највећих писаца широка публика исто тако разуме данас као и првог дана.“ „Без велике кул-

буга ў бүгіншы күнде жауап бергендер
они шарттардың көзбөліктерін, да үздөлдөрдүн
жакшысат. Сүйен Тұраңдың мәдениеттегі орталық
жекелегендегі негізгі мәдениеттегі орталық
жекелегендегі негізгі мәдениеттегі орталық

туре нема вишег човека.“ То строго мерило за рангове примењује се и на уметнике, чија дела се понекад остварују мање савршена зато што творац није био дубљи или културнији као посматрач и критичар. У есеју о *Алегоричној сатиричној прици*, поводом Домановићеве збирке *Краљевић Марко* по други пут међу Србима, има значајан одељак под насловом *Краљевић Марко* и укус. У есеју о Змај Јовановићу стоје тешке речи: „Између разних дарова подељених међу људе, има један, највиши, који се састоји у томе што човек који га има може да разуме ствари.“ До душе, Г. Поповић одмах додаје да човек може постепено однеговати „скуп сазнања који му даје ширину ума“, али жалост је у томе што разним људима разне ширине ~~уметности~~ Заиста, можда је највећа трагедија овог света у неједнакој обдарености људи. Генијална дела уметности представљају у том смислу нешто нечовечко. За многе су недостижна. „Кад би многи који воле Шекспира могли знати шта у њему воле“, каже Г. Поповић. Заиста, треба имати шесто чуло, треба бити род свакој супстанци мисли и материји света, треба бити род идеји, цифри, камену, боји, звуку.

Није бадава, ни случајно, оглед *О васашању укуса* уводни есеј у Г. Поповићеве збирке. Обе књиге, строго узевши, јесу варијације првога есеја, јесу поједини одељци науке о укусу. Као критичар, као вспитач, као љубитељ уметности, као човек међу људима, Г. Поповић не престаје говорити: укус. ~~Извесно~~ он не тражи мало кад тражи укус, ~~а~~ не замера мало кад замери немање укуса. Укус је по њему, ако смо добро разумели, једна врло синтетична особина, један врло спори и позни резултат после многих споредних резултата. Али тиме смо рекли ~~извесно~~ ознаку однегованог укуса у човеку. Остаје још, што је много теже, ~~извесно~~, рећи нешто о урођеном укусу. Тај урођени укус, тако нам се чини, имао би бити нека контролна сила математике и мере у свима моћима и талентима човековим без разлике: не допустити ни једној снази, ни једном покрету, мисли, или акту, да пођу у ~~извесну~~ перверзију. У том смислу стоји, и не као парадокс, занимљиви цитат којим се послужио Г. Поповић, да, то јест, „без укуса нема генијалности“. Велики конструктивни духови, заиста, морају у себи носити, као елемент, осећање кад је ~~доста~~, и кад је нешто ~~готово~~, на тај начин је укус у извесном смислу не само особина него и услов генијалности, како она изрека ~~хоче~~. Велики творац, и кад је пошао у минијатуру, ~~извесно~~ је отишао у хиперболу, ~~извесно~~ укус оне мере која чува од перверсности. Чудеса Микел Анђелова или Шекспирова, или Тер Борхова или Мјерисова, то се држи колико генијалном толико укусном пројекцијом ~~извесно~~ концентрацијом плана и мере. Са укусом се без опасности може отићи од раја до пакла, и вратити натrag. Како се обично да је стил човек. ~~Са више~~ права би се могло рећи да је укус човек. Стварно су стил и укус скоро истоветности. Знајмо за толике спорове из умет-

*(Браћи се пакад. Т. Ђоковић је за добиј
западну о укусу заједно са њиме паралеларе.
Джон Вори ср*

ности и књижевности где је било више горчине због разлике у укусима него у основном поимању. И знајмо, ~~и~~ да људи у Фиренци су у збирку чешмарских пчнова где се ради о првим талентима гледали на истом задатку, и где су захтиску укусу толике количине су у системима разног схватљавања света. Поповић ентузијастички заступа укус, верује у њега још у крпу; представља њем га у ~~у~~ бриљантним дедумијама. Судним и неогрешивим као што је сачест у човеку. Изводите је за ту доктрину читаве нараштаје. Многи који су раније волели да величају у крупним уметницима такозвана сирова стања, знају сада да то сирово стање може значити отсуство ~~укуса~~, или не може значити отсуство укуса. Неко у једној средини или народу мора имати укуса, ако ће та средина или народ дати уметничко дело. За време Јелисаветино и Јакова II написана су у Енглеској дела ~~на~~ ~~на~~ поезије и маште и укуса, а укус је у то време био у енглеској публици на ~~нижком~~ ступњу. Свеједно, ако га нико није имао, имао га је Шекспир. Маколе, ~~који је у тој~~ говорећи о томе да је ~~енглески~~ народ био без укуса у оно време, ~~каže~~: „Ако Краљ није имао укуса, добро, може се рећи да је Краљ био будала; али ето, није га имао ни канцелар, а канцелар је био у то време Бекон.“ И Маколе, да би извео степен уметничког ~~укуса~~ те епохе, дуго и дуго трага за укусом.

Завршићемо овај реферат једним конкретним случајем: ~~трансформација~~ како се сигурно држи и жилаво брани добар укус у оном ко га име. ~~Међу~~ огледима Г. Поповића је есеј занимљива заједничка критика чувеног енглеског поете Свинберна и Г. Поповића. Хвитман је, зна се, почeo у своје време сило да утиче на млад свет, на читаоце и на писце. Он, зна се и то, вије имао ни близу знатан песнички дар. (Г. Поповић му признаје око сто редакта, а Свинберн толико); а извесни његови дарови друге врсте, дар социјалног секташтва, дар декламаторски и ораторски, дар снажна човека (извесне мужанске карактерне црте признају му и Г. Поповић и Свинберн), помешани су били са много шљаке сировости и бруталности. Десила се онда чудна инверзија вредности. Као што је Хвитман место једног радио-друго, ~~хотећи~~ да буде једноставан и природан и демократ, био прост и распуштен, тако ~~је~~ је млад свет, место да се забавља интересантним човеком, почко да се заноси поезијом интересантног човека. Као што се Хвитман веселио својој глави не само зато што су му у њој очи и памет, него и зато што може на њу да натакне прљави велики шешир скитала, тако је омладина, читајући разно његово *влаче*, више од „влати траве“ почела да воли оног инсекта у трави којем је свеједно да ли једе зелен лист или труло ѡубре. „Хвитманија“ (израз је Свинберчов; Г. Поповић се у два маха дисоцирао од њега)

почела је да осваја и у нас, и Г. Поповић је осетио бешенствену дужност да посредује. ~~Он~~ кад је проучио Хвитмана, осетљив његов укус казао му је од прилике ово: Хвитманова поезија није предмет за велику књижевну критику; ударци ће неизбежно погађати и непријатног човека, а то се не ради. У дилеми, Г. Поповић се решио да се придружи критици коју је други неко написао. Том другом, Свинберну, десило се оно што се Г. Поповићу није: да за часак немадне довољно укуса, и да он, песни *Ашланте у Калидону*, дајући једну више но одличну критику дела, уједно се испсује и изруга над човеком и немоћи. Г. Поповић, ~~заштитни парцел~~ једно и друго, дословце прима Свинбернов суд, а необично очигледно опсеца његов текст, ~~заштитни парцел~~ даје осетити да је могло бити ~~без~~ без оних крепкости ~~заштитни парцел~~. Тај есеј је један ~~заштитни парцел~~ ~~заштитни парцел~~ за Г. Поповића, ~~заштитни парцел~~ укус ~~заштитни парцел~~. Г. Поповић се послужио многим и дугачким наводима из Свинберна ~~заштитни парцел~~ у ~~заштитни парцел~~ зато што је мишљење крупног европског ауторитета добро дошло у његовој мисији; или он је уједно, у једној критици која није могла бити укусна и деликатна, навлацио Свинбернов текст као рукавицу, на местима најмање деликатним и укусним.

ИСИДОРА СЕКУЛИЋ.

~~Године 1927-8~~
 матице Т. Новаковића у ~~Београду~~. Година №-
ПОЗОРИШНИ ПРЕГЛЕД.

РЕПЕРТОАР НАРОДНОГ ПОЗОРИЦА 1927-8

Народно Позориште објавило је прво свој драмски репертоар за идућу сезону, са нешто коментара. Потребно би било, можда, објаснити мало боље све обзире који су га саградили.

Он је ове године њин производ, више него никад. Зато је еластичан, еклектичан и оставља могућности да се креће у једном или другом правцу, према приликама. Јер од почетка послератног рада никад о њима није се имало водити више рачуна, никад није било више неизвесности у судбини средишњих позоришта.

Пошто их је пустила да се попну на европску висину, да на крајњој ивици централне Европе изводе *Парсифала*, *Тристана*, *Бориса Годунова* без скраћења, *Лоенгринса*, да у граду од 50.000 становника прате сав модеран репертоар у стопу са великим центрима, а одржавају и класични и прослављају Бетовена, пошто су она удесила свој организам и пошто су стала на снагу, Држава, дотле заиста добра мајка, прогласила их је за пастиорчад, проглашавајући штедњу. Говори се о „комерцијализацији“ о „деетатизацији“ и другим реформама, које звуче као имена нових лекова или термини хируршких поступака.